

**KITA
PORTRETO
PUSÈ**

Leidinyi parengtas iř dalies finansuojant
Lietuvos Respublikos SocialinĖs apsaugos ir darbo ministerijai

ASOCIACIJA LIETUVOS NEIGALIŲJŲ FORUMAS

ŹemaitĖs g. 21 (V a.), LT-03118 Vilnius.

Tel./faks. +370 5 26 91309 | El. p. info@lnf.lt

Puslapis internete www.lnf.lt

Dėkojame fotografijų herojams už skirtą laiką ir drąsą dalintis patirtimi.

Teksto autoriai:

Simona Aginskaitė

Lina Garbenčiūtė

Klementina Gečaitė

Henrika Varnienė

Nuotraukų autoriai:

Darius Chmieliauskas

Egidijus Skiparis

Žmonių veidai iškalbingesni už žodžius ar skaičius, todėl atkreipdami dėmesį į diskriminaciją, norime parodyti ją patiriančius žmones. Tikimės, kad užfiksuoti portretai priartins nematomą šių žmonių tikrovę ir padės suprasti, ką mes prarandame, nesudarydami sąlygų jiems gyventi kaip įprasta.

„Kita portreto pusė“ pasakoja dešimties žmonių istorijas, kurios rodo, kad negalia pati savaime neužkerta kelio mokytis, kurti, šokti, sportuoti, dirbti, keliauti, rūpintis kitais, džiaugtis gyvenimu. Tačiau šalia trumpų gyvenimo aprašymų pateikiame ir faktus apie diskriminaciją, su kuria jiems tenka susidurti.

Nepaisant to, kad žmonės su negalia yra didžiausia mūsų visuomenės mažuma – net 10 procentų žmonių turi kokią nors negalią – jų poreikiai ignoruojami daugelyje sričių. Vadovaujantis Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvencija, pareiga sudaryti sąlygas negaliai kompensuoti taikytina visoms gyvenimo sritims: švietimo, darbo, sveikatos priežiūros, dalyvavimo visuomeniniame gyvenime ir priimant asmeninius sprendimus. Situacijas, kai to nepaisoma, galima pagrįstai vadinti diskriminacija. Priklausomai nuo lyties, amžiaus, etninės kilmės ar religijos, žmonės su negalia patiria ir daugialypę diskriminaciją, tačiau dažnai ji nematoma, nes negalia dominuoja kaip ryškiausias asmenybės aspektas. Nepakankamo dėmesio sulaukia ir asociatyvios diskriminacijos reiškinys. Tai situacijos, kai žmogus yra nepalankiau vertinamas ar jam sudaromos menkesnės galimybės dėl to, kad jis yra glaudžiai susijęs su pažeidžiamu asmeniu, pvz., tėvas, auginantis vaiką su negalia, yra prasčiau vertinamas kaip darbuotojas, numanant, kad jam bus sunku derinti įsipareigojimus šeimai ir darbui.

Negalia praranda reikšmę, kai suteikiama tinkama pagalba ir sąlygos daryti visiems įprastus darbus, todėl laikas valstybinius resursus skirti ne šių žmonių „aptarnavimui“, o jų įgalinimui. Tuomet sėkmės istorijų atsirastų daugiau.

Deividas Lapinskas

„Eikime žaisti krepšinio“, – tokį kvietimą išgirsite iš Deivido. Nesvarbu koks oras. Svarbiausia – nesėdėti be veiklos. Jei ne krepšinis, tuomet Deividas pasikvies pasiklaudyti muzikos jo kambaryje, kuriame sukaupta gausi kompaktinių diskų kolekcija. Labiausiai Deividui patinka dainos iš Keistuolių teatro spektaklio „Geltonų plytų kelias“. Spektaklis dar rodomas, o Deividas – nuolatinis jo žiūrovas, kaskart atsivedantis vis kitą draugą.

Pirmuosius gyvenimo metus Deividas praleido vaikų globos namuose, vėliau jį augino globėjų šeima, o sulaukęs 18-os persikraustė į Arkos bendruomenės „Betzata“ gyvenimo namus Čekoniškėse. Kartu su juo gyvenantys savanoriai ir kiti žmonės su negalia džiaugiasi, kad „Betzatą“ Deividas vadina namais ir jaučiasi čia laukiamas, reikalingas. Vaikinas puikiai gamina ir mėgsta vaišinti kitus, jis taip pat yra ir nenuilstantis linksmybių mėgėjas – jei yra Deividas, bus ir muzikos, ir šokių.

Dvidešimties sulaukusiam Deividui liko dar vieneri metai specialiojoje Vilniaus „Atgajos“ mokykloje. Vėliau jis planuoja įsijungti į žmonių su negalia dienos centro veiklą. Artimieji neabejoja, kad jis greitai pritaps prie naujo kolektyvo, nes lengvai užmezga ryšius ir vertina draugystę.

Nors nekyla abejonių, kad vaikams su negalia geriausia mokytis įprastose mokyklose (to pageidauja ir dauguma tėvų), tačiau Lietuvoje geriausi specialiojo ugdymo ekspertai dirba specialiose mokyklose, kurios izoliuoja vaikus nuo likusios visuomenės. Įprastos mokyklos ir kitos ugdymo įstaigos nepasiruošusios priimti vaikų su negalia dėl nepritaikytos aplinkos, neparuoštų pedagogų ar vis dar išliekančios neigiamos nuostatos tokių vaikų atžvilgiu¹.

Irma Jokšytė

„Aklumas apsunkina gyvenimą, bet man taip dar įdomiau“, – viename interviu pasidalino regėjimo negalia turinti Irma. Mergina prisimena, kad jau nuo mažens ją traukė daugiau pastangų reikalaujančios užduotys, nes apimdavo azartas. Panašiai Irma jaučiasi ir bandydama gyventi taip, lyg negalia nebūtų kliūtis. Pavyzdžiui, Irma bandė stoti į aktorių kursą kartu su reginčiais, tačiau pajuto, kad komisijos nariams aklumas ir profesionali scena – nesuderinami. Mergina nenuleido rankų – tapo aktore žmonių su negalia teatre „Naujasis teatras“.

24-erių Irma mokėsi teisės ir užsienio kalbų. Mergina yra poliglota – kalba anglų, vokiečių, ispanų, rusų kalbomis, o dar mokosi japonų, prancūzų, graikų ir turkų kalbų. Be visų išvardintų talentų, Irma puikiai dainuoja – televizijos projekte „Chorų karai“ jos kolektyvas užėmė pirmą vietą.

Žmonės su negalia Lietuvoje vis dar neturi lygia-verčių ugdymo(si) galimybių ir sąlygų. Aukštosiose mokyklose šiuo metu mokosi apie 1000 studentų² su negalia. Šis skaičius nesikeičia jau keletą metų – tai yra mažiau nei 1 proc. visų Lietuvos studentų. Tuo metu, pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje, tarp studijuojančių apie 10 proc. yra žmonės su negalia³. Lietuvoje tokie studentai gauna finansinę paramą, tačiau tyrimai rodo, kad kyla sunkumų dėl nepasiruošusių su jais dirbti dėstytojų, nepritaikytų mokymo priemonių ir netinkamos fizinės aplinkos⁴.

Osvaldas Žvirblis

Kiekvieno gyvenime būna visko – ir skaudžių netekčių, ir nusi-
vylimų, ir nenumatytų situacijų. „Nutikti gali visiems ir visko,
svarbiausia nepalūžti, atsitiesti“, – tokia išmintimi dabar vado-
vaujasi Osvaldas. Jam pačiam po sunkių išgyvenimų ir artimų-
jų netekčių susirgus psichikos liga, atsitiesti pavyko Vilniaus
psichikos sveikatos centre. Čia vyras liko savanoriauti.

„Mano patirtis ir pagalba padeda besigydantiems žmonėms pa-
tikėti, kad ligą galima kontroliuoti, su ja galima susigyventi“,
– sako Osvaldas. Savanoriška veikla padeda jaustis reikalingu,
realizuoti save, tačiau Osvaldas norėtų dirbti ir apmokamą dar-
bą. Vyras yra dirbęs statybose, moka atlikti remonto darbus,
todėl tikisi būti naudingas darbo rinkoje.

Vaikų namuose augęs Osvaldas dar pradinėse klasėse pamėgo
tautodailę. Šis pomėgis išliko iki šiol. Vyras kuria paveikslus iš
šiaudų ir siekia liaudies meistro vardo. Svajoja šio meno moky-
ti ir kitus.

***Lietuvoje tik penktadalis žmonių su negalia turi darbą,
tuo metu Europos Sąjungoje yra šalių, kuriose dirba
apie pusė žmonių su negalia⁵. Tyrimai rodo, kad Lie-
tuvoje darbdaviai mieliau renkasi jaunus darbuotojus
– daugiau kaip pusė visų dirbančių žmonių su negalia
yra jaunesni nei 30-ties metų⁶. Todėl žmogui su nega-
lia susirasti darbą yra keliskart sunkiau nei kitiems.
Jei jis ir vyresnio amžiaus – galimybės dar menkesnės.***

Kristina Dūdonytė

Vos tik susipažinę su Kristina, iš karto suprasite, kad mergina aktyvumu pralenkia daugelį. Baigusi anglų filologijos bei tarptautinio verslo studijas, Kristina dirba administratore SPA centre. Prieš tai nuotoliniu būdu anglų kalbos mokė užsienyje gyvenančius lietuvius bei padėjo gilinti anglų kalbos žinias Alytaus neįgaliųjų užimtumo dienos centro lankytojams. Šiuo metu Kristina dalyvauja visuomeninės konsultacinės grupės ir neįgaliųjų reikalų komisijos veikloje. Mergina prisideda ir kuriant Alytaus miesto negalios politikos strategiją. Ją taip pat galite sutikti įvairiuose mokymuose bei konferencijose, skirtose žmonių su negalia klausimams spręsti. Siekdama aktyvinti jaunų žmonių įsitraukimą į žmonių su negalia judėjimą, Kristina subūrė Alytaus jaunimą, įsitraukė į Europos nepriklausomo gyvenimo tinklo veiklą.

Daugelis nustemba, kad Kristina visko pasiekė turėdama cerebrinį paralyžį. Negalia jai sutrukdo tik tuomet, kai tenka keliauti, pasiekti nepritaikytas vietas ar naudotis viešuoju transportu, kuris labai retai pritaikytas negalią turintiems žmonėms.

Moterys su negalia mūsų visuomenėje patiria nelygybę ir daugialypę diskriminaciją – ne tik dėl negalios, bet ir dėl lyties. Tyrimai rodo, kad moterys su negalia sunkiau gauna darbą, o tai lemia prastesnę jų materialinę padėtį ir riboja socialinį gyvenimą⁷. Visuomenėje nuvertinamas ir tokių moterų moteriškumas, pavyzdžiui, jos sulaukia priekaištų dėl makiažo ar aukštakulnių dėvėjimo. Dėl stereotipinio moters vaidmens suvokimo šeimoje, vyro su negalia ir sveikos moters partnerystė toleruojama labiau nei moters su negalia ir sveiko vyro santykiai. Dėl to daliai visuomenės negalia vis dar atrodo gerokai mažiau suderinama su motinyste⁸.

Kęstutis Rudzinskas

Kęstutis buvo dar visai mažas vaikas, kai neteko mamos, todėl berniukui su intelekto sutrikimu nuolat teko kraustytis iš vienu vaikų globos namų į kitus. Niekur nespėjo prisirišti, nesijautė kaip namuose. „Gyvenimas globos įstaigose uždeda savo antspaudą, nes pripranti, kad viskas už tave padaroma, lieka nedaug erdvės savarankiškumui, saviraiškai“, – gyvenimą institucijose apibūdina Kęstutis, su kartėliu prisimindamas, kad būta ir labai skaudžių akimirkų.

Dabar Kęstutis patenkintas įsikūręs sostinėje esančiuose savarankiško gyvenimo namuose, kuriuose mokosi savo gyvenimu rūpintis pats. Pradėjo dirbti, tačiau pradžioje teko nusivilti, nes pasitaikė darbdavių, kurie pasinaudojo vyro patiklumu ir neatšilygino už atliktus darbus. Dabar Kęstutis įsidarbino Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrijoje „Viltis“, kur padeda kitiems panašaus likimo žmonėms ginti savo teises įvairiose gyvenimo situacijose.

Iki šiol dalis žmonių su psichikos ar intelekto negalia Lietuvoje gali būti pripažinti neveiksniais, o tai reiškia daugelio prigimtinių ir pilietinių teisių praradimą – teisės savarankiškai valdyti turta, dirbti, kurti šeimą, balsuoti, kreiptis į teismą ir net priimti paprastus kasdienes sprendimus. Tai prilygsta civilinei mirčiai⁹. Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvencija įpareigoja ne atimti ar perleisti asmens sprendimo priėmimo teisę, bet padėti veikti pačiam žmogui su negalia kiek įmanoma savarankiškiau¹⁰.

Julija Butiakova

Julija labai myli gyvūnus, todėl per paskutinį gimtadienį dovanų gavo akvariumą ir žuvelę. Naujoji augintinė tą pačią akimirką gavo Tiutės vardą. Žuvelės priežiūra yra tik Julijos rūpestis. Neseniai mergina prisipažino, kad per artėjančias Kalėdas svajoja gauti ne kokį nors daiktą sau, bet draugą Tiutei.

Namiškiai taip pat žino, kad Julija gali valandų valandas piešti, kad ji visuomet sutiks leisti į ilgiausius žygius pėsčiomis ir kad kaip niekas kitas sugeba dalintis švelnumu – apkabinti, prisiglausti.

Julija nuo vaikystės augo su močiute, o šiemet persikraustė į Arkos bendruomenės „Betzata“ gyvenimo namus Čekoniškėse. Jau daug metų mergina lanko Palaimintojo Jurgio Matulaičio socialinio centro dienos užimtumo grupę, kur lavina socialinius įgūdžius, gamina žvakes, atvirukus, lanko sielovados užsiėmimus, dalyvauja įvairiuose renginiuose.

Savarankiško gyvenimo namų, kur sąlygos panašios į gyvenimą šeimoje, Lietuvoje yra vos keletas, o absoliuti dauguma žmonių su intelekto sutrikimais ir psychosocialine negalia apgyvendinami didelėse globos institucijose. Tokių globos namų šalyje yra 42 ir juose gyvena 6862 žmonės, iš jų – beveik 700 vaikų¹¹. Gyvendami po kelis kambaryje, turėdami paklusti bendram tvarkaraščiui, institucijose jie praranda savarankiškumo įgūdžius, netenka privatumo, žmogiško orumo. Geroji kitų šalių praktika rodo, kad žmonės su negalia gali gyventi savo šeimose, jei tik gauna socialinę paramą bendruomenėje. Tačiau Lietuvoje iki šiol didžioji dalis lėšų skiriama ne bendruomeninių paslaugų plėtrai, o institucinei globai.

Aušra Varnaitė

Aušrai gimus niekas neįtarė, kad šeimos gyvenimas apsivers aukštyn kojom. Tai įvyko, kai trijų mėnesių mergaitę apžiūrėjusi gydytoja mamai išrėžė – „jūsų vaikas išsigimęs“. Nuo tada viskas ir prasidėjo – mankštų maratonai, ligoninės, tyrimai, vėl mankštos ir vėl ligoninės. Bet labiausiai vargino netikrumas – gydytojai negalėjo tiksliai atsakyti, kodėl vaikas gimė lyg ir sveikas, tačiau laiku nepradėjo sėdėti, vaikščioti ir kalbėti. Šeima neišgirdo ir jokių aiškių ateities prognozių.

Cerebrinis paralyžius ir epilepsija lėmė, kad šiandien penkiolikmetė Aušra savarankiškai nevaikšto ir negali kalbėti. Tačiau merginos artimieji išmoko daugiau dėmesio skirti ne tam, ko negalia dukrai neleidžia, o tam, ką ji gali.

Aušros – pilni namai: ji nori kartu ravėti daržą, laistyti gėles, gaminti maistą. Mergina džiaugiasi kiekviena diena, kiekvienu savo nedideliu laimėjimu. Šiuo džiaugsmu ji užkrečia ir kitus.

Aušros diena prasideda ugdymo centre, kur ji mokosi labai paprastų dalykų pagal savo gebėjimus – užsegti sagą, atpažinti raides ir kalbą, suvokti žodžius. Aušra yra laiminga, nes gyvena šeimoje ir moka tuo džiaugtis.

Lietuvoje tik apie 21 proc. žmonių su negalia gauna pagalbos paslaugas,¹² be to, jos labiau prieinamos didžiuosiuose miestuose. Lietuvoje yra apie 17 tūkstančių labai sunkios negalios žmonių, kuriems reikia nuolatinės priežiūros. Šeimos, globojančios tokius artimuosius, dėl nepakankamų paslaugų patenka į skurdo rizikos grupę, nes dažniausiai vienas iš šeimos narių palieka darbą ir netenka pajamų. Ypač sunki vienišų motinų padėtis. Kaip ir šeimų, gyvenančių toliau nuo rajonų centrų. Joms grėsia ir skurdas, ir izoliacija, nes, nesant prieinamų paslaugų ir pagalbos, už sunkios negalios žmogaus nuolatinę priežiūrą lieka atsakingi tik artimieji¹³.

Giedrius Šarkauskas

Giedrius yra vienas žinomiausių dizainerių Lietuvoje. Dar vadinamas „Lino karaliumi“, nes būtent iš šios medžiagos kuria drabužius. Mažai kas žino, kad talentingas kūrėjas turi negalią – Giedrius negirdi. Tai sutrukdė išsipildyti jo vaikystės svajonei pilotuoti lėktuvą, tačiau berniuko tėvai pastebėjo kitą sūnaus pomėgį – siuvimą. Giedrius netrukus gavo siuvimo mašiną ir taip prasidėjo jo kelias į madą.

Pabaigęs dizaino studijas Prancūzijoje, Liono universitete, Giedrius Vilniuje įkūrė savo dizaino saloną, kuriame dirba jau penkiolika metų. Dizainerio drabužiai populiarūs ne tik Lietuvoje, bet ir visame pasaulyje – kasmet sukuriamos atskiros kolekcijos Europos, Jungtinių Amerikos Valstijų ir Japonijos rinkoms.

Giedrius svajoja apie visuomenę, kurioje žmonės būtų laisvi ir lygūs, kad priešpriešos tarp jų nekeltų lytis, rasė ar įsitikinimai. Tokia idėja atsispindi ir jo kuriamuose drabužiuose, kurie dažnai peržengia tradicinius vyriškumo ar moteriškumo įvaizdžius.

Visuomenėje paplitęs terminas „kurčnebylis“ sustiprina klaidingą stereotipą esą negirdintys žmonės yra ir nebylūs. Kurtieji susikalba gestų kalba, kuri yra oficiali ir įtvirtinta įstatymu. Deja, informacinė aplinka klausos negalią turintiems žmonėms Lietuvoje pritaikyta minimaliai. Pavyzdžiui, nacionalinis transliuotojas – LRT televizija – iki šiol per dieną į gestų kalbą verčia tik vieną žinių laidą. Lietuvoje labai mažai ir titruojamų laidų – vos 2,6 proc., kai Europos Sąjungoje – 60–80 proc¹⁴.

Inga Filipovič

„Jei pasislėpsi nuo pasaulio, nieko nelaimėsi. Jei drąsiai eisi į žmones ir atvirai bendrausi, pasieksi, ką užsibrėžęs“, – tokią nuostata vadovaujasi rateliuose judanti Inga. Merginą yra matę daugelis vilniečių – nepaisydama fizinių kliūčių, padedama draugų, ji atsiduria ten, kur vyksta veiksmas. Visuomeniniame gyvenime Inga taip pat aktyvi: mergina vaidina Vilniaus kameriniame teatre, savanoriauja projekte „Gyvoji biblioteka“, kuriame suteikiama proga pažinti žmones su ypatingomis gyvenimo patirtimis.

Mėgsta Inga ir keliauti, ypač kai kelionės tikslas – naujos pažintys ir patirtys. Štai ir dabar mintimis ji jau planuojamoje vasaros stovykloje Prancūzijoje: „Ten būsiu tarp žmonių iš viso pasaulio, skrisiu parasparniu, plauksiu keltu, šoksiu diskotekoje, džiaugsiuos gyvenimu“.

Daugiau nei pusė svarbiausių žmonių su negalia pastatų – gydymo, švietimo, administracinės paskirties įstaigos – neprieinami¹⁵. Pavyzdžiui, norint gauti sveikatos paslaugas, sunkumai prasideda jau nuo slenksčio – tyrimų rezultatai rodo, kad net 40 proc. žmonių su negalia sveikatos įstaigų prieinamumą vertina neigiamai. Tačiau net ir pasiekus specialistą, dažnam tenka nusivilti – žmonėms su negalia nepritaikyta tyrimų technika, neužtikrintos pagalbos paslaugos, išlieka nepasitikėjimas žmogaus su negalia teikiama informacija ir kitos išankstinės nuostatos¹⁶.

Ramunė Šidlauskaitė

Dar paauglystėje Ramunė pateko į eismo įvykį, po kurio nebegalėjo vaikščioti. Tačiau trauma merginos nepalaužė. Po ilgo gydymo Ramunė nenuleido rankų – sustiprėjusi išsikraustė gyventi į Vilnių, kur viena namuose, be jokios pagalbos, sukosi savarankiškai. Gavusi vairavimo teises ir galėdama keliauti pati, mergina įsidarbino kasininke prekybos centre „Rimi“, vėliau ėmė dirbti Lietuvos žmonių su negalia sąjungoje.

Ramunė labai mėgsta aktyvų sportą. Labiausiai norėtų lankyti baseiną, tačiau Vilniuje nėra nei vieno pritaikyto viešojo baseino. Mergina pasirinko lauko tenisą, tačiau aikštelėje patirta trauma privertė palikti šią sporto šaką. Šiuo metu Ramunė šaudė iš lanko, slidinėja „monoslidė“, neseniai išmėgino akmenslydį ir jau spėjo dalyvauti šios sporto šakos čempionate Suomijoje. Ramunės svajonė – su akmenslydžio rinktine dalyvauti 2018-tųjų parolimpinėse žiemos žaidynėse Pietų Korėjoje.

Didžiuosiuose miestuose sportuoti norintys žmonės su negalia gali rasti specialių treniruočių ar jiems pritaiktų sporto klubų, tačiau atokesniuose rajonuose tokių erdvių visiškai nėra¹⁷. Sunkumų kyla ir mėgstantiems kultūrinį gyvenimą, nes didžioji dalis muziejų, koncertų salių, bibliotekų ir kitų lankytinų vietų yra nepritaikytos žmonėms su įvairia negalia. Daugiau kaip pusė žmonių su negalia neigiamai vertina viešųjų kultūros objektų pasirengimą priimti lankytojus su specialiais poreikiais¹⁸.

Išnašų nuorodos

1. Alternatyvi ataskaita dėl Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje (toliau – Alternatyvi ataskaita), Lietuvos neįgaliųjų forumas, 2015, 35 psl.
2. Neįgaliųjų reikalų departamento prie LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenys.
3. National centre for education statistics, <<https://nces.ed.gov/fastfacts/display.asp?id=60>>. Advancing equality and diversity in universities and colleges, <<http://www.ecu.ac.uk/publications/equality-higher-education-statistical-report-2014/>>.
4. Lietuvos studentų sąjungos atliktas tyrimas „Studentai su negalia Lietuvos aukštosiose mokyklose 2011–2012 metais“.
5. “The Labour market situation of people with disabilities in EU”, European centre, 2008. <http://www.euro.centre.org/data/1201610451_25081.pdf>.
6. Alternatyvi ataskaita, 49 psl.
7. Rasa Počienė, Virginija Šidlauskienė, 2013–2014 metais atliktas tyrimas apie moterų su negalia diskriminaciją įgyvendinant projektą „Lyčių lygybė – pelninga investicija“. <<http://www.lygus.lt/didziausia-atskirtis-del-nedarbo/>>.
8. Šumskienė, E., Augutienė, R., Jonutytė, J., Šumskas, G. 2014 „Negalią turinčių moterų padėties tyrimas“. Atliktas Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos užsakymu. Vilnius.
9. Tokia sistema sudaro teisinės kliūtis visiškai realizuoti savo teises tik asmenų su proto ir psichikos negalia atžvilgiu.
10. Alternatyvi ataskaita, 23–25 psl.
11. Alternatyvi ataskaita, 28 psl.
12. Alternatyvi ataskaita, 28 psl.
13. Dana Migaliova, Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrijos „Viltis“ asociacijos vadovė.
14. Alternatyvi ataskaita, 22 psl.
15. Alternatyvi ataskaita, 13–14 psl.
16. Alternatyvi ataskaita, 39–40 psl.
17. Alternatyvi ataskaita, 64 psl.
18. Alternatyvi ataskaita, 61 psl.

ASOCIACIJA LIETUVOS NEĮGALIŲJŲ FORUMAS

Kodas 125703071 | Žemaitės g. 21 (V a.), LT-03118 Vilnius.

Tel./faks. +370 5 26 91309 | El. p. info@lnf.lt

Puslapis internete www.lnf.lt